

ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА ПЕРЕКЛАДУ

Голубенко Н.І.

*кандидат філологічних наук, доцент,
Київський національний лінгвістичний університет*

ПРАГМАТИКА ФОНОЛОГІЧНИХ ЗАСОБІВ ВИРАЖЕННЯ МОДАЛЬНОСТІ ХУДОЖНЬОГО ТЕКСТУ: ПЕРЕКЛАДОЗНАВЧИЙ АСПЕКТ

Антропоцентричний підхід до вивчення мовлення полягає у розгляді аксіологічних мотивів та інтенцій адресанта. Аналіз з позиції семіотики передбачає розшифрування символів та знаків, смислових структур медіакультури з урахуванням соціального, політичного та загального культурного контексту. Через декодування різножанрових текстів можна розкрити глибинні приховані сенси та ідеології. Процес пізнання змістів та форм текстів відбувається на кількох рівнях: *синтаксичному*, *семантичному* та *прагматичному*. Перший рівень передбачає аналіз і трактування самого визначника, його форм та взаємодії. Другий через опозицію – переходить до внутрішньої семантичної площини об'єкта. І, нарешті, третій рівень – прагматичний, спрямований на ефекти та використання знаків.

Прагматичний підхід до дослідження фонетичних явищ неминуче застосовується у наукових працях різних гуманітарних дисциплін: філософії, естетики, літературознавства, психології, лінгвістики, перекладознавства, тощо. Аналіз прагматичної функції фонетичних засобів – супрасегментних та сегментних – спричинив необхідність розгляду низки питань прагматики. Найбільш важливе значення у прагматиці має поняття ілокутивного акту, яке розглядається як синонім до комунікативної інтенції.

Прагматика розглядає зв'язок мовця суб'єкта із змістом його мовленнєвого акту. «У мові, що звучить, максимально розкривається семантико-прагматичний потенціал висловлювання. Співвіднесеність модальності з актом комунікації досліджує сучасна прагматика, яка

вбачає у цій категорії «відображення складних взаємодій між чотирма факторами комунікації: мовцем, співрозмовником, змістом висловлювання та дійсністю» [2, с. 135].

За допомогою фонологічних засобів модальності не тільки організовує та оформляє усне мовлення, але водночас визначає комунікативно-прагматичне та емоційно-експресивне значення висловлювання. Окрім того, наприклад, інтонація відіграє велику роль у диференціації висловлювань у мовному акті та у розчленуванні тексту на семантико-структурні частини. Інтонація є найважливішою прикметою усного мовлення, це складне лінгвістичне ціле, що складається з декількох компонентів: мелодики, темпу, паузи, наголосу, ритму, інтенсивності, тембру. На акустичному рівні ці компоненти відповідають тональним, динамічним та часовим параметрам. Звуки мови та інтонація, виконуючи комунікативну функцію, описуються одними й тими самими акустичними параметрами: частотою основного тону, тривалістю, інтенсивністю та спектром. Інтонаційні компоненти (підвищення та зниження мелодики, темп, пауза) є засобом вираження розділових знаків у мовленні [1, с. 87]. Розділові знаки фіксують інтонаційне смислове членування висловлювання і у письмовому тексті передають смислові відтінки, які в живому мовленні експлікуються у вигляді певного інтонаційного оформлення речення.

Інтонаційний аналіз різних текстів сучасних мов свідчить про те, що просодичні елементи є засобом вираження розділових знаків у мовленні. Враховуючи те, що інтонація перебуває у тісному взаємозв'язку з семантикою та синтаксисом, можна твердити про її важливу роль у передачі розділових знаків у мовленні. Основна функція розділових знаків полягає у розмежуванні в тексті речень та їх частин і встановленню смислових взаємин між ними. Пунктуація, що використовується у письмовій мові, взаємодіє з інтонаційним членуванням тексту в усному мовленні, іншими словами, членування усної форми мови за допомогою просодичних засобів знаходить відображення у письмі в розділових знаках.

Одна з функцій фонологічних засобів вираження модальності повідомлення полягає у тому, щоб визначити вихідний момент повідомлення (тему) і новий момент повідомлення (рему). Ця функція

пов'язана з мовленнєвою установкою мовця, контекстом, ситуацією спілкування. Що більш, просодичні засоби, реалізуючи ілокутивну характеристику висловлювання, виконують функцію маркування реми, адже залежно від комунікативної мети може актуалізуватись будь-яке слово висловлювання. Актуальне членування речення, будучи об'єктом динамічного синтаксису, визначається функціональною перспективою надфразової єдності, контекстом та ситуацією спілкування.

Список використаних джерел:

1. Биктимирова Г.Р. Когнитивно-прагматический аспект модальности в аргументативном дискурсе (на материале англоязычных СМИ). *Вестник Башкирского университета*. 2008. Т. 13 № 1. С. 86–89.
2. Hassan B. *Literary Translation: Aspects of Pragmatic Meaning*. Newcastle upon Tyne: Cam Scholars Publishing, 2011. 102. P. 343.
3. Knežević, B., & Brdar, I. Modals and modality in translation: A case study based approach. *Jezikoslovlje*, 2011. 12(2), 117–145.
4. Moindjie, M. A. The function of modality in translation. *International Journal of Comparative Literature and Translation Studies*, 2015. 3(2), 11–24.